
MONOGRAFIE PRAWNICZE

LUKA W PRAWIE
ISTOTA ZJAWISKA
ORAZ JEGO ZNACZENIE
DLA PRAWA
ADMINISTRACYJNEGO

EWA SKORCZYŃSKA

Wydawnictwo C.H.Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

EWA SKORCZYŃSKA • LUKA W PRAWIE. ISTOTA ZJAWISKA
ORAZ JEGO ZNACZENIE DLA PRAWA ADMINISTRACYJNEGO

Polecamy nasze najnowsze publikacje z tej serii:

Małgorzata Sieradzka

**CHARAKTER PRAWNY POSTĘPOWANIA I RODZAJE
ROZSTRZYGNIEĆ WYDAWANYCH W POSTĘPOWANIU
W SPRAWACH PRAKTYK NARUSZAJĄCYCH ZBIOROWE
INTERESY KONSUMENTÓW**

Marcin Menkes

**GOVERNANCE GOSPODARCZY – STUDIUM PRAWNO-
MIĘDZYNARODOWE**

Małgorzata Wach-Pawliczak

**WYŁĄCZENIE WSPÓLNIKA ZE SPÓŁKI Z OGRANICZONĄ
ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ**

Anna Walaszek-Pyziół (red.)

**INTERDYSCYPLINARNE PROBLEMY NIELEGALNEGO
POBORU ENERGII. STUDIUM PRAWNE**

Sabina Kubsik

**PRZEDKONTRAKTOWA ODPOWIEDZIALNOŚĆ
ODSZKODOWAWCZA Z TYTUŁU NIEUCZCIWYCH
NEGOCJACJI**

Marcin Aślanowicz

POZYCJA PRAWNA ARBITRA W ARBITRAŻU HANDLOWYM

Jędrzej Jerzmanowski

**FINANSOWANIE PRZEZ SPÓŁKĘ AKCYJNĄ NABYCIA
LUB OBJĘCIA EMITOWANYCH PRZEZ NIĄ AKCJI
W PROCESIE WYKUPU MENEDŻERSKIEGO**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

LUKA W PRAWIE
ISTOTA ZJAWISKA
ORAZ JEGO ZNACZENIE
DLA PRAWA
ADMINISTRACYJNEGO

EWA SKORCZYŃSKA

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2017

Wydawca: Natalia Adamczyk

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2017**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-9438-1

ISBN e-book 978-83-255-9439-8

*Pamięci Pana Profesora dr. hab. Jana Bocia,
który zachęcił mnie do podjęcia badań
zaprezentowanych w niniejszej publikacji.*

*You never change things by fighting the existing reality.
To change something, build a new model that makes the existing
model obsolete.*

Don't fight forces – use them.

R.B. Fuller

Spis treści

Wykaz skrótów	XIII
Bibliografia	XV
Wstęp	1
I. Uzasadnienie wyboru tematyki badawczej	1
1. „Magia terminów mglistych”	1
2. Kryzys prawa administracyjnego?	8
II. Przedmiot, cele i główne założenia pracy	11
III. Metodologia pracy	18
IV. Systematyka pracy	24
Część I. Próba opisanja istoty luki w prawie – podejście fenomenologiczne	27
1.1. Potoczne znaczenie pojęcia luki jako punkt wyjścia do badań	27
1.2. Luka w prawie jako metafora	32
1.3. Luka w prawie jako droga do poznania obiektywnego prawa	36
1.4. Czy luka w prawie może zanegować wartość litery prawa?	46
1.5. Funkcja luki w prawie	50
1.6. Swoistość kontekstu dostrzegania luki w prawie	58
1.6.1. Luka a system prawa	58
1.6.2. Przestrzeń prawna w ujęciu <i>F. Longchamps</i> a jako zakładana perspektywa badawcza	60
1.6.3. Wartości życia prawnego jako „detektory” luk w prawie	66
1.6.4. Mechanika działania prawa w przestrzeni luki	69
1.7. Wnioski. Luka w prawie jako trudny przypadek „niepewnego prawa”	74
Część II. Obraz luki w prawie z perspektywy teoretycznoprawnej	81
2.1. Wybrane teorie na temat luk w prawie	81
2.1.1. Luki pozorne i luki rzeczywiste w ujęciu <i>E. Zitelmann</i> a	81
2.1.2. Luka jako „poczucie braku” w teorii <i>S. Rundsteina</i>	96
2.1.3. Luka w „Czystej teorii prawa” <i>H. Kelsena</i>	104
2.1.4. Istota luki w prawie w ujęciu <i>M. Honzatki</i>	110
2.1.5. Luki aksjologiczne, logiczne i konstrukcyjne w teorii <i>Z. Ziemińskiego</i>	123

2.1.6. Teoria J. Nowackiego – luka jako ocena (<i>extra, intra, contra legem</i>)	134
2.1.7. Rozumienie pojęcia analogii <i>legis</i> w teorii J. Nowackiego	140
2.1.8. Teoria J. Wróblewskiego	155
2.1.9. Teoria Ch. Perelmana	161
2.1.10. Luki „fenomenologiczne” i inne wybrane typologie luk w prawie	171
2.2. Rodzaje przypadków określanych mianem „luki w prawie”	173
2.2.1. Luka w prawie w ujęciu szerokim	173
2.2.2. Luki „czysto subiektywne” – aksjologiczne (niby-luki)	179
2.2.3. Luki ujawniające pozór prawa (luki <i>contra legem</i>)	182
2.2.4. Luki wynikające ze sprzeczności norm	184
2.2.5. Luki w procesie wykładni (luki <i>intra legem</i>)	185
2.2.6. Luki ujawniające błąd prawa (luki <i>extra legem</i> : obiektywne i obiektywno-subiektywne)	187
2.2.7. Odróżnienie tzw. luk konstrukcyjnych (obiektywnych) od kwestii zaniechania prawodawczego (tzw. „pionowej” luki w prawie)	192
2.2.8. Typologie luk a przestrzeń prawna	193
2.3. Rzeczywiste dylematy związane z dostrzeganiem luk w prawie. Istota luki w prawie	195
2.4. Analogia a usuwanie luk	200
2.5. Luka jako zmiana ilościowa prawa	204
2.6. Luka w prawie – luka w systemie prawa	206
2.7. Podsumowanie. Koncepcja luki w prawie (luka a norma dopełniająca system prawa, luka a prawo do błędu, luka a nadużycie prawa)	211
Część III. Obraz luki w prawie z perspektywy nauki prawa administracyjnego	227
3.1. Prawo administracyjne jako specyficzny kontekst dla luki w prawie	227
3.1.1. Dualizm: prawo publiczne – prawo prywatne	227
3.1.2. Służba publiczna jako kryterium wyodrębnienia prawa administracyjnego	237
3.1.3. Wartości jako siły spajające system prawa administracyjnego .	252
3.2. Przestrzenie występowania luk w prawie administracyjnym	262
3.2.1. Luki subiektywno-obiektywne (między systemami prawa). Przykładowe problemy tzw. pogranicza prawa administracyjnego	262
3.2.2. Luki w systemie prawa administracyjnego	282

3.3. Teorie luk w prawie sformułowane z perspektywy nauki prawa administracyjnego	288
3.3.1. Uwagi wstępne. Kierunki dogmatycznych badań nad luką w prawie w nauce prawa karnego i prawa cywilnego	288
3.3.2. Problem dopuszczalności analogicznego stosowania przepisów prawa cywilnego w prawie administracyjnym w literaturze międzywojennej	294
3.3.3. Przegląd teorii luk w prawie podatkowym – okres międzywojenny	311
3.3.4. Analogia i luki w prawie podatkowym w ujęciu współczesnej doktryny	321
3.3.5. Teoria luk <i>E. Smoktunowicza</i> . Analogia w prawie administracyjnym	328
3.4. Luka w prawie jako element procesu wykładni i stosowania prawa administracyjnego – na tle wybranych poglądów nauki prawa administracyjnego	339
3.4.1. Uwagi wstępne	339
3.4.2. Pojęcie faktów administracyjnoprawnych w teorii <i>A. Błasia</i>	341
3.4.3. Wykładnia a luki w prawie administracyjnym w ujęciu <i>W. Jakimowicza</i>	348
3.4.4. Koncepcja wykładni prawa administracyjnego w ujęciu <i>M. Zirka-Sadowskiego</i>	369
3.4.5. Problem tzw. prawa sędziowskiego w polskim prawie administracyjnym w ujęciu <i>D. Dąbek</i>	372
3.4.6. Aksjomaty prawa administracyjnego a luki w prawie w teorii <i>J. Zimmermanna</i>	377
3.4.7. Prawotwórcze „rozwijanie” prawa przez sąd administracyjny w ujęciu <i>M. Kamińskiego</i>	390
3.5. Próba syntezy poglądów doktryny. Czy powinna być luka w prawie z perspektywy administracyjnoprawnej?	399
3.5.1. Zakazy stosowania analogii i wypełniania luk w prawie. Usuwanie luk w drodze odnajdywania związków pomiędzy gałęziami prawa	399
3.5.2. Argumenty przeciw dopuszczalności wypełniania luk w prawie administracyjnym	402
3.5.3. Argumenty „za”. Twórczy charakter działalności administracji publicznej. Działanie w interesie publicznym (w służbie publicznej) a zasada legalności	404
3.5.4. Model stosowania nieracjonalnego prawa administracyjnego – postulaty <i>de lege ferenda</i>	407

Część IV. Próba sformułowania filozofii stosowania „niepewnego prawa”	411
4.1. Jak brzmi <i>questio diabolica</i> ?	411
4.2. W poszukiwaniu filozofii „niepewnego prawa”	419
4.2.1. Kamienie milowe poszukiwań filozoficzno-prawnych	419
4.2.2. Jaka jest współczesna filozofia prawa, czyli o konsekwencjach pluralizmu nurtów filozoficznych	432
4.2.3. Koncepcja prawa jako techniki i koncepcja prawa jako rozmowy	437
4.2.4. Czy sądy powinny tworzyć prawo? O roli tzw. precedensów w systemach prawa stanowionego	443
4.2.5. Podsumowanie. Wybór filozofii eklektycznej	456
4.3. Filozofia stosowania „niepewnego prawa”	461
Zakończenie	493
Indeks rzeczowy	499

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

GospNieruchU	ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 2147 ze zm.)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 459)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
KP	ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 ze zm.)
KPA	ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 23 ze zm.)
KSH	ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1578 ze zm.)
OrdPod	ustawa z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 201 ze zm.)
PrBud	ustawa z 7.7.1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 290 ze zm.)
ZagospPrzestrzU	ustawa z 27.3.2003 r.o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 778 ze zm.)

2. Publikatory i czasopisma

AUL	Acta UniversitasLodzianis
AUWr	Acta Universitas Wratislaviensis
AUWroc	Acta Universitas Wroclaviensis
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Gl.	Głosa
KPP	Kwartalnik Prawa Publicznego
MPod	Monitor Podatkowy
Pal.	Palestra
PiM	Prawo i Medycyna
PiP	Państwo i Prawo
PPE	Przegląd Prawno-Ekonomiczny

Wykaz skrótów

PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Sp.	Prawo Spółek
Prz.Sejm.	Przegląd Sejmowy
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SF	Studia Filozoficzne
SP	Studia Prawnicze
SPE	Studia Prawno-Ekonomiczne
ST	Samorząd Terytorialny
ZNSA	Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego
ZNUJ PP	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Prawnicze
ZNUŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego

3. Instytucje, organy

NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
NTA	Najwyższy Trybunał Administracyjny (1922–1939)
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TSUE	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

4. Inne

n.	następny/-a,-e
s.	strona
tekst jedn.	Tekst jednolity

Bibliografia

- Aleksandrowicz J.*, Myślenie ekologiczne, Warszawa 1988
- Alexy R.*, W obronie niepozytywistycznej koncepcji prawa, tłum. *L. Morawski*, PiP 1993, Nr 11–12
- Alexy R.*, Zur Verteidigung eines nichpositivischen Rechtsbegriffs, w: *W. Kravietz, G. von Wright* (red.), Öffentliche oder private Moral, Berlin 1992
- Arystoteles*, Etyka Nikomachejska, w: *Arystoteles*, Dzieła wszystkie, t. 5, tłum. *D. Gromska*, Warszawa 1996
- Arystoteles*, Poetyka, tłum. *H. Podbielski*, Wrocław 1989
- Arystoteles*, Polityka I, tłum. *L. Piotrowicz*, Warszawa 2004
- Anschütz G.*, Lücken in den Verfassungs und Verwaltungsgesetzen, Verwaltungsarchiv 1906, Nr XIV
- Arendt H.*, Myślenie (The Life of the Mind: 1. Thinking), tłum. *H. Buczyńska-Garewicz*, Warszawa 1991
- Barak A.*, A Judge on Judging: The Role of a Supreme Court in a Democracy, 2002, digitalcommons.law.yale.edu
- Bergbohm K.*, Rechtsphilosophie und Jurisprudenz, I, Leipzig 1892
- Brzeziński W.*, Prawo mieszkaniowe, Warszawa 1953
- Babiarz S.*, Problem następstwa prawnego w prawie podatkowym. Glosa do wyroku NSA z dnia 7 czerwca 2000 r., sygn. akt III SA 1216/99, Gl. 2002, Nr 2
- Bankowski Z.*, Living Lawfully. Love in Law and Law in Love, 2001, ebook: https://books.google.pl/books?id=JIGhBQAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Bankowski+Z.,+Living+Lawfully.+Love+in+Law+and+Law+in+Love&hl=pl&sa=X&ved=0ahUKEwj1JrS_IbTAhXpAJoKHfJJC7UQ6AEIHjAA
- Barak A.*, A Judge on Judging: The Role of a Supreme Court in a Democracy, 2002
- Bartholomeyczik H.*, Die Kunst der Gesetzesauslegung, Frankfurt nad Menem 1960
- Banaszczyk Z.*, Stosunek cywilnoprawny, w: *M. Saffjan* (red.), System prawa prywatnego, t. 1, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2012
- Benjamin A.C.*, An introduction to the philosophy of science, New York 1937
- Bennewicz M.*, Coaching czyli restauracja osobowości, Warszawa 2008
- Bennewicz M.*, Coaching, kreatywność, zabawa. Narzędzia rozwoju dla pasjonatów i profesjonalistów, Gliwice 2014
- Bennewicz M.*, Coaching tao, Warszawa 2010
- Bennewicz M.*, Przebudzacz neuronów lub restauracja osobowości (audiobook), Warszawa 2013

- Bergbohm K.*, Rechtsphilosophie und Jurisprudenz. Kritische Abhandlungen, Leipzig 1852
- Bielecki L.*, Sukcesja zezwolenia administracyjnego. Zarys zagadnienia, Casus 2006, Nr 40
- Błaś A.*, Teoria prawnych form działania administracji, AUW, Prawo XL, Wrocław 1973, Nr 202
- Błaś A.*, Przedmowa, w: *A. Błaś* (red.), Pewność sytuacji prawnej jednostki w prawie administracyjnym, Warszawa 2012
- Błaś A.*, Pojęcie faktów administracyjnoprawnych. Studium z badań nad działaniami administracji państwowej nie uregulowanymi wyczerpująco normami prawa, Wrocław 1989
- Błaś A.*, Wprowadzenie, w: *A. Błaś* (red.), Antywartości w prawie administracyjnym, Warszawa 2016
- Bobbio N.*, Teoria dell'ordinamento giuridico, Torino 1960
- Boehmer G.*, Grundlagen der Bürgerlichen Rechtsordnung, t. II, Tübingen 1952
- Boć J.* (red.), Nauka administracji, Wrocław 2013
- Boć J.* (red.), Prawo administracyjne, Wrocław 2007
- Boć J.*, Z refleksji nad dobrem wspólnym, w: *J. Boć, A. Chajbowicz* (red.), Nowe problemy badawcze w teorii prawa administracyjnego, Wrocław 2009
- Boć J.*, Administracja inteligentna jako organizacja inteligentna, w: *J. Boć* (red.), *A. Błaś, J. Jeżewski*, Administracja publiczna, Wrocław 2003
- Bogucka I.*, Państwo prawne a problem uznania administracyjnego, PiP 1992, Nr 10
- Bojarski T.*, Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej, Warszawa 2003
- Brett, R.*, Jesteś cudem, tłum. *O. Stara*, Kraków 2013 (Be The Miracle. 50 Lessons for Making the Impossible Possible, 2012)
- Brożek A.*, Myślenie a mówienie. Na marginesie uwag Kazimierza Twardowskiego, Analiza i Egzystencja 2015, Nr 29
- Brożek B.*, Granice interpretacji, Kraków 2014
- Brożek B.*, Marzenie Leibniza. Rzecz o języku religii, spotkanie naukowe z udziałem *B. Brożka*, zorganizowane przez Copernicus Center Press, z którego relacja została opublikowana w dniu 15 lipca 2016 r., <https://www.youtube.com/watch?v=8kL5Gsgjbf0>
- Brożek B.*, Myślenie. Podręcznik użytkownika, Kraków 2016
- Brzeziński B.*, Analogia revivat?, Prawo i Podatki 2007, Nr 10
- Buch H.*, Les lacunes en droit administrative, w: *Ch. Perelman* (red.), Le problème des lacunes en droit, Bruxelles 1968
- Burckhard W.*, Die Lücken das Gesetzes und die Gesetzensauslegung, Bern 1925
- Canaris C.-W.*, Die Feststellung von Lücken im Gesetz, Berlin 1983
- Carnelutti F.*, Bianco del positivismo giuridico, Milano 1951
- Chardin de P.T.*, O szczęściu, cierpieniu, miłości, tłum. *W. Sukiennicka, M. Tazbir*, Warszawa 1981

- Chudy W.*, Filozofia kłamstwa. Kłamstwo jako fenomen zła w świecie osób i społeczeństw, Warszawa 2003
- Colli G.*, Narodziny filozofii, tłum. i wstęp *S. Kasprzysiak*, Warszawa–Kraków 1991
- Cyrula W.*, Dyskursywna teoria prawotwórstwa, Kraków 2002 (niepublikowana praca doktorska)
- Chmielecki A.*, Między mózgiem a świadomością, Warszawa 2001
- Czapska J.*, Na czym polega internalizacja normy prawnej?, w: *M. Dudek, M. Stępień* (red.), Aksjologiczny wymiar prawa, Kraków 2015
- Człowiekowska J.*, Czas w materialnym prawie administracyjnym, w: *J. Zimmermann* (red.), Czas w prawie administracyjnym, Warszawa 2011
- Czuma I.*, Dzisiejsza filozofia prawa sowieckiego a romantyzm prawniczy, w: O moralne podstawy ustroju. Wybór pism Ignacego Czumy (1891–1963), Lublin 2007
- Czuma I.*, Glosa do wyroku Naczelnego Trybunału Administracyjnego z dnia 16 stycznia 1935 r. I rej. 10.702/31, Orzecznictwo Sądów Najwyższych w Sprawach Podatkowych i Administracyjnych 1936, Nr 7–8
- Czuma I.*, Sprawiedliwość i miłość jako zasady chrześcijańskiego ustroju, w: O moralne podstawy ustroju. Wybór pism Ignacego Czumy (1891–1963), Lublin 2007
- Dawidowicz W.*, Administratywiści i teoria prawa administracyjnego, PiP 1992, Nr 9
- Dąbek D.*, Prawo sędziowskie w polskim prawie administracyjnym, Warszawa 2010
- Dąbek D.*, Prawo sędziowskie, w: *W. Jakimowicz* (red.), Przewodnik po prawie administracyjnym, Warszawa 2013
- Dąbek D.*, Współczesne pojęcie źródeł prawa administracyjnego na tle konstytucyjnego pojęcia źródeł prawa, w: *J. Zimmermann* (red.), Koncepcja systemu źródeł prawa administracyjnego, Warszawa–Kraków 2007
- Dąbek D.*, Pewność prawa a pewność obowiązywania prawa – refleksje na tle odrzucania terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych aktów, w: *A. Błaś* (red.), Pewność sytuacji prawnej jednostki w prawie administracyjnym, Warszawa 2012
- Dedecius K.*, Prawo a język, w: *J. Stelmach* (red.), Studia z filozofii prawa, t. 2, Kraków 2001
- Derrida J.*, Pismo filozofii. Farmakon, tłum. *K. Matuszewski*, Kraków 1972
- Dernburg H.*, Pandekten, t. I, Berlin 1888
- Dobosz P.*, Administracja, w: *W. Jakimowicz* (red.), Przewodnik po prawie administracyjnym, Warszawa 2016
- Dobosz P.*, Milczenie i bezczynność w prawie administracyjnym, Kraków 2011
- Dobosz P.*, Problemy metodologii współczesnej nauki prawa administracyjnego na tle metody historyczno-prawnej, KPP 2001, Nr 1
- Doliwa A.*, *S. Prutis* (red.), Wypieranie prawa administracyjnego przez prawo cywilne w: *D.R. Kijowski, P.J. Suwaj* (red.), Kryzys prawa administracyjnego, t. III, Warszawa 2012
- Donati D.*, Il senso del problema delle lacune dell'ordinamento giuridico, Milano 1910
- Doroszewski W.* (red.), Słownik języka polskiego, t. VIII, Warszawa 1966

- Dostatni G.*, *Koncepcje służby cywilnej a realizacja konstytucyjnego celu jej działania*, Warszawa 2011
- Drajewicz D.*, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2010 r., sygn. akt III KK 152/10, PiM 2012, Nr 1
- Dudzik S.*, Zbycie przedsiębiorstwa a sukcesja praw i obowiązków wynikających z aktów administracyjnych, PiP 1994, Nr 7–8
- Dudzik S., Pisuliński J.*, Określenie sposobu korzystania z gruntu w umowie o oddaniu gruntu w użytkowanie wieczyste – konsekwencje dla procesu inwestycyjnego, ST 2006, Nr 5
- Duniewska Z.*, Wybrane aspekty wykładni prawa administracyjnego (racje i właściwości), w: *J. Zimmermann* (red.), *Koncepcja systemu źródeł prawa administracyjnego*, Warszawa–Kraków 2007
- Duniewska Z.*, Prawo administracyjne w systemie prawa, w: *R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel* (red.), *System prawa administracyjnego*, t. 1, Instytucje prawa administracyjnego, Warszawa 2015
- Duniewska Z.*, Definicje w doktrynie powojennej. Pojęcie i definicje prawa administracyjnego; Prawo administracyjne a inne gałęzie (działy) prawa, w: *R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel* (red.), *System prawa administracyjnego*, t. 1, Instytucje prawa administracyjnego, Warszawa 2015
- Duniewska Z.*, Luki i analogia w prawie administracyjnym, w: *M. Stahl* (red.), *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2013
- Duniewska Z., B. Jaworska-Dębska, M. Stahl, M. Kasiński, R. Michalska-Badziak, E. Olejniczak-Szałowska*, Ku dobremu prawu. Z problematyki pojęcia i wymogów dobrego prawa, w: *D.R. Kijowski, A. Miruć, A. Budnik* (red.), *Racjonalny ustawodawca. Racjonalna administracja*, Białystok 2016
- Dworkin R.*, *A Matter of Principle*, Oxford 1986
- Dworkin R.*, *Imperium prawa*, Warszawa 2006
- Dworkin R.*, *Biorąc prawa poważnie*, tłum. *T. Kowalski*, Warszawa 1998
- Dyrda A.*, O wielu twarzach pozytywizmu oraz o tym, dlaczego wielość ta świadczy raczej o rozwoju tej teorii niż o jej degeneracji, w: *O. Nawrot, S. Sykuna, J. Zajądló* (red.), *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych?*, Warszawa 2012
- Dzudzewicz B., Sześciło D.*, Czy możliwe jest przedawnienie karalności deliktów administracyjnych, Rzeczpospolita z 16.2.2008 r.
- Ehrlich S.*, *Wstęp do nauki o państwie i prawie*, Warszawa 1979
- Engisch K.*, *Ein führung in das juristische Denken*, Stuttgart 1959
- Epiklet*, *Manuel*, tłum. *M. Gondicas*, Paris 1991
- Farber D.A.*, *The Hermeneutic Tourist. Statutory Interpretation in Comparative Perspective*, 81 Cornell L. Rev. 513 (1995); <http://scholarship.law.berkeley.edu/facpubs/1579>

- Filipczyk H.*, Postulat pewności prawa w wykładni operatywnej prawa podatkowego, Warszawa 2013
- Filipek J.*, Stosunek administracyjnoprawny, ZNUJ PP 1968, Nr 34
- Frank J.*, Courts on Trial, New York 1971
- Foriers P.*, Les antinomies en droit, w: *Ch. Perelman* (red.), Les antinomies en droit, Bruxelles 1965
- Foriers P.*, Les lacunes du droit, w: *Ch. Perelman* (red.), Le problème des lacunes en droit, Bruxelles 1968
- Forstate M.*, Duchowe nauki Tao, Poznań 2004
- Forsthoff E.*, Lehrbuch des Verwaltungsrechts, t. 1, Allgemeiner Teil, München und Berlin 1956
- Fundowicz S.*, Aksjologia prawa administracyjnego, w: *J. Zimmermann* (red.), Koncepcja systemu źródeł prawa administracyjnego, Warszawa–Kraków 2007
- Fundowicz S.*, Poszukiwanie prawdy w postępowaniu administracyjnym, w: *J. Niczyporuk* (red.), Kodyfikacja postępowania administracyjnego na 50-lecie K.P.A., Lublin 2010
- Fuller L.L.*, Moralność prawa, tłum. *S. Amsterdamski*, Warszawa 2004
- Füzér K.*, The Invisible Constitution. The Construction of Constitutional Reality in Hungary. International Journal of Sociology 1997, Nr 26(4)
- Gadamer G.*, O wkładzie poezji w poszukiwanie prawdy, tłum. *J. Migasiński*, Studia Filozoficzne 1982, Nr 4–5
- Gardocki L.*, Prawo karne, Warszawa 2003
- Gény F.*, Méthode d'interpretation et sources en droit privé positif: essai critique, 1899, reprint: Paris 1919
- Gizbert-Studnicki T.*, Pozytywistyczny park jurajski, Forum Prawnicze 2013, Nr 2
- Gizbert-Studnicki T.*, Filozofia prawa a pozytywistyczna teoria prawa, http://www.academia.edu/28742130/Filozofia_polityczna_a_pozytywistyczna_teoria_prawa
- Gizbert-Studnicki T.*, Koncepcje „natury rzeczy” w zachodniemieckiej filozofii prawa, Etyka 1981, t. 19
- Głazewski M.*, Teoria systemów autopojetycznych Niklasa Luhmanna – między metafizyką a metabiologią, Przegląd Pedagogiczny 2009, Nr 1
- Golecki M.J.*, Między pewnością a efektywnością. Marginalizm instytucjonalny wobec prawotwórczego stosowania prawa, Warszawa 2011
- Gomułowicz A.*, Aspekt prawotwórczy sądownictwa administracyjnego, Warszawa 2008
- Gomułowicz A.*, *Małecki J.*, Podatki i prawo podatkowe, Warszawa 2013
- Górnicka M.*, Wersja systemowa metody historyczno-prawnej na przykładzie prawa dowodowego w polskiej procedurze karnej, Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis 2015, Nr 2
- Górzyńska T.*, Prawo do informacji i zasada jawności administracyjnej. Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego i Trybunału Konstytucyjnego, Kraków 1999